

ήτο σαφές ότι η ύγρασία, ητις επικρατεί κατά τὸ πλείστον τοῦ ἔτους ἐν Καρυαῖς, διεπότιζε τὴν τοιχοποιίαν. Οὕτως ἐκαθαρίσθησαν οἱ ἄρμοι ἀπὸ τοῦ κονιάματος καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκαλύφθησαν δι' εἰδικοῦ μονωτικοῦ κατὰ τῆς ὑγρασίας ὑλικοῦ (vandex), δι' οὗ ἐπεχρίσθη καὶ ὀλόκληρος ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ναοῦ καὶ αἱ γωναίαι (Πί ν. 394 β). Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀπεσοβήθη πληρῶς ἡ διεΐσδυσις τῆς ὑγρασίας, ὡς ἀπεδείχθη κατὰ τὸν ἐπελθόντα χειμῶνα, ὁπότε οὐδὲν ἴχνος αὐτῆς παρουσιάσθη.

Μετά τὴν στεγάνωσιν ταύτην θέλει ἀκολουθήσει δευτέρον στάδιον ὡς πρὸς τὴν μορφήν τῆς ἀνατολικῆς ὕψεως τοῦ ναοῦ, προκειμένου νὰ καλυφθῇ τὸ διὰ τὴν μόνωσιν χρησιμοποιοηθέν ὑλικόν.

M. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

*

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΔΙΟΥ

Διὰ δαπάνης τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπογραφομένου συνεχίσθη καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ ἀνασκαφὴ τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς τοῦ Δίου (βλ. ΑΔ 20 (1965): Χρονικά, σ. 477 κ.έ.). Εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἐβοήθησαν οἱ τελειόφοιτοι τῆς Σχολῆς κ. Γ. Γούναρης καὶ αἱ δδ. Παναγιῶτα Γκουράσα καὶ Παναγιῶτα Ἀσημακοπούλου.

Ἡ ἐφετινὴ ἀνασκαφὴ περιορίσθη κυρίως εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ διερεύνησιν τοῦ δυτικῆς τῆς βασιλικῆς ἐκτεινομένου χώρου, ὅπου πέρυσι διεπιστώθησαν τοῖχοι βαίνοντες παραλλήλως καὶ καθέτως πρὸς αὐτήν.

Ἐπειδὴ πρόκειται ὡς γνωστόν, περὶ δύο ἐπαλλήλων βασιλικῶν, ἐγένετο κατ' ἀρχάς διὰ δοκιμαστικῶν τάφρων εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ χώρου προσπάθεια καθορισμοῦ τῆς στάθμης, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο ἐνδεχομένως τὸ δάπεδον τοῦ τυχόν ὑπάρχοντος αἰθρίου τῆς ἀρχαιοτέρας βασιλικῆς (Α). Ὅλαι αἱ ἔρευναι, καὶ ἰδιαίτερος αἱ ἐξωτερικῶς καὶ παραλλήλως πρὸς τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ νάρθηκος καὶ εἰς τὴν στάθμην τοῦ δαπέδου τῆς βασιλικῆς Α ἐνεργηθεῖσαι, οὐδὲν ἀπέδωκαν. Δὲν εἶναι ἀπίθανον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς βασιλικῆς Α καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἴδρυσιν τῆς νεωτέρας βασιλικῆς (Β), τὸ αἶθριον τῆς πρώτης νὰ κατεστράφη ὀλοσχερῶς. Τὴν ἀποψίν μου αὐτὴν ἐνισχύει ἡ ἀποκάλυψις κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου στενομήκους διαμερίσματος (διαστ. 16 x 3.40 μ.), τοῦ ὁποίου τὸ ἐκ κεραμικοῦ κονιάματος δάπεδον εὐρίσκεται

εἰς τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν τοῦ νάρθηκος τῆς βασιλικῆς Α στάθμην (Πί ν. 395 α). Ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ διεπιστώθησαν διάφοροι ἀδιάγνωστοι κατασκευαί. Τίνα προορισμὸν εἶχε τὸ διαμέρισμα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ. Κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς βασιλικῆς Β καὶ τὴν νέαν διαμόρφωσιν τοῦ πρὸ αὐτῆς ἐκτεταμένου χώρου καὶ τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ ἀρχαιοτέρου αἰθρίου ἐπληρώθη πιθανῶς διὰ κρημνισμάτων καὶ ἄλλων χωμάτων, καθ' ὃν τρόπον κατεχώσθησαν συστηματικῶς καὶ ὅλα τὰ ἔρειπια τῆς πρώτης βασιλικῆς. Κατὰ τὸ μέσον τοῦ βορείου ἐξωτερικοῦ τοίχου ἀπεκαλύφθη εἴσοδος, πλ. 2.40 μ., διατηροῦσα τὸν μαρμαρινὸν αὐτῆς οὐδόν.

Τὸ αἶθριον

Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα λωρίς, ἀποτελοῦσα τὸ βόρειον σκέλος στοᾶς, συνεχίζεται μετὰ τὸ αὐτὸ πάντοτε πλάτος (3.40 μ.) πρὸς Δ. καὶ Ν. περιβάλλουσα ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν ἀκανόνιστον παραλληλόγραμμον χώρον (Πί ν. 395 α' Σχ ἐ δ. 1). Τὸ νότιον σκέλος τῆς στοᾶς, μήκους ἐπίσης 16 μ., διατηρεῖται σχετικῶς εἰς καλυτέραν κατάστασιν (Πί ν. 395 β). Ἡ ἐπίστρωσις τοῦ δαπέδου αὐτοῦ εἶναι ψηφιδωτῆ, συνισταμένη ἐκ μεγάλων σχετικῶς ψηφίδων τὰ δὲ χρώματα περιορίζονται εἰς λευκόν, μαῦρον καὶ ἐρυθρόν. Ὅλον τὸ δάπεδον περιβάλλεται κατὰ τὰς πλευράς διὰ πλατείας λευκῆς ταινίας, ἥτις καὶ ἐγκαρσίως βαίνουσα διαιρεῖ τοῦτο εἰς δύο διάχωρα (Σχ ἐ δ. 2). Ἐκάτερον παραλληλόγραμμον διάχωρον περιβάλλεται ὑπὸ στενωτέρας μαύρης ταινίας. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἐγγράφεται λευκὸς σταυρὸς μετὰ διαπλατυνομένης τὰς ἀκμᾶς τῶν κεραιῶν (Πί ν. 395 γ). Τὰ ἐκ τῶν κεραιῶν τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ πλαισίου δημιουργούμενα τέσσαρα παραλληλόγραμμα χωρίζονται διὰ λεπτῆς διαγωνίου γραμμῆς εἰς ὀρθογώνια τρίγωνα, ἐξ ὧν τῶν μὲν ἐξωτερικῶν αἱ ψηφίδες εἶναι ἐρυθραί, τῶν δὲ ἐσωτερικῶν μαῦραι.

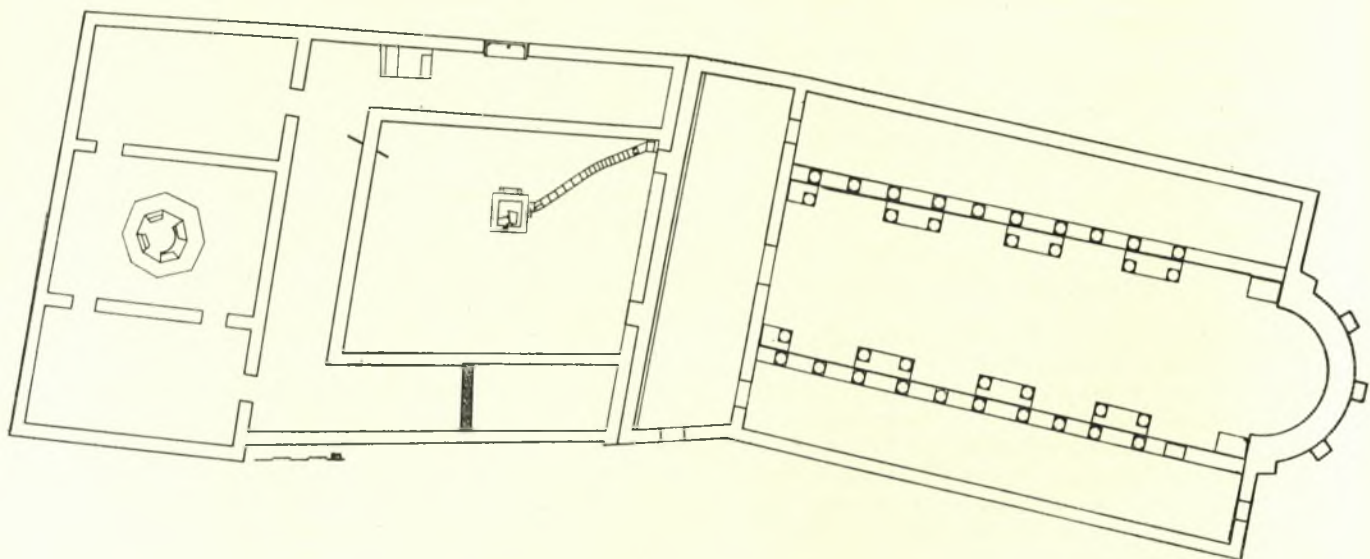
Τὸ δυτικὸν διάχωρον κοσμεῖται διὰ ρόμβου, τοῦ ὁποίου τὸ περίγραμμα εἶναι μαῦρον, ἐνῶ τοῦ ἐμβαδοῦ αἱ ψηφίδες εἶναι λευκαί. Τὸ κέντρον ποικίλλεται δι' ἐρυθροῦ τετραγώνου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς πλευράς ἐφάπτονται κατὰ κάθετον ἐνοῖαν ἐρυθραὶ ἑλλείψεις. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο διακόπτεται ὑπὸ προχείρου νεωτερικοῦ τοίχου (Πί ν. 395 β).

Κατὰ τὰς ἐργασίας ἀπελευθερώσεως τοῦ χώρου ἐκ τῶν κρημνισμάτων καὶ τῆς ἐρεύνης περὶ αὐτόν, διεπιστώθησαν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν παρεῖαν τοῦ βορείου τοίχου τοῦ σκέλους τούτου τῆς στοᾶς μεγάλοι πλίνθοι μετὰ κεραμικοῦ κονιάματος, τμήματα κτιστῶν τῶξων, βάσεις τινές καὶ τεμάχια

κίωνων, ἀποκεκρουμένον ἰωνικὸν κιονόκρανον καλῆς τέχνης (Πί ν. 396 β) κ. ἄ., ἅπαντα προερχόμενα ἐκ καταπεσοῦσης τοξωτῆς στοᾶς. Ἐπίσης ἐκτός καὶ ἐντός τοῦ χώρου εὐρέθησαν τεμάχια ὑάλων ἐκ φεγγιτῶν, ἐξαρτήματα κλείθρου θύρας καὶ πολλαὶ ψηφίδες ἐξ ἐντοιχιῶν ψηφιδωτῶν. Τὰ εὐρήματα ταῦτα εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἐνδεχομένως νὰ μὴν εἶχον μεγάλην σημασίαν. Τώρα ὁμως δίδουν ἀφορμὴν νὰ σκεφθῶμεν: Μήπως με-

θέσις του κατὰ τὴν ΝΔ. πλευρὰν τοῦ νάρθηκος.

Δὲν εἶναι ἄλλωστε ἄγνωστος, ἂν ὄχι συνήθης, ὁ περιορισμὸς τῶν στοῶν ἢ μιᾶς στοᾶς τοῦ αἰθρίου ἀπὸ τὸν κεντρικὸν ὑπαιθρον χῶρον αὐτοῦ διὰ κιγκλίδων μετὰ θυρῶν μεταξὺ τῶν μετακιονίων, ὡς ἐπὶ παραδείγματος εἰς τὰς βασιλικὰς Φιλίππων Α, Τύρου, Νόλης κ. ἄ. (βλ. Ἄ. Ὁρλάνδου, Ἡ ξυλόστεγος βασιλική, σ. 109). Ἐπομένως δυνάμεθα μετ' ἀσφαλείας νὰ συμπεράνωμεν, βάσει

Σχέδ. 1. Κάτωσις τῆς βασιλικῆς Β τοῦ Δίου μετὰ τοῦ αἰθρίου καὶ τοῦ βαπτιστηρίου

ρικὰ τμήματα τῆς στοᾶς, ἥτις δὲν ἐξετείνετο καὶ κατὰ τὴν πλευρὰν τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ, ἦσαν κλειστὰ, χρησιμεύοντα ὡς βοηθητικοὶ χώροι; Διότι μετὰ τῶν κρημνισμάτων καὶ ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τοῦ νοτίου σκέλους τῆς στοᾶς διεπιστώθησαν διάφορα καὶ ἐκκλησιαστικῆς χρήσεως ἀντικείμενα. Ὑάλινα δοχεῖα, ὀρειχάλκινον διάτρητον ἔλασμα εἰς μορφήν *tabula ansata* μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν:

ΥΠΕΡ ΜΝΗΜΗΣ ΘΕΚΛΑΣ

(Πί ν. 396 α), ἐξ οὗ ἐκφεύγει ἄλυσις μετ' ἐνδιαμέσου σταυροῦ, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἐξηρτᾶτο λυχνία, θραύσματα πηλίνων ἀγγείων, ἐπίμηκες σιδηροῦν ἀγκιστρον θύρας, ὡς καὶ ἐξαρτήματα κλείστρου. Πάντα ταῦτα δηλοῦν ὅτι τὸ νότιον τοῦλάχιστον σκέλος τοῦ τριστώφου ἐχρησίμευεν εἴτε ὡς διακονικόν, εἴτε ὡς σκευοφυλάκιον, τοῦθ' ὅπερ προϋποθέτει χῶρον κλειστὸν καὶ ἠσφαλισμένον. Συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς καὶ ἡ

καὶ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων εὐρημάτων, ὅτι τοῦλάχιστον ἡ κιονοστοιχία τοῦ νοτίου τμήματος τοῦ τριστώφου ἦτο κλειστὴ καὶ ἠσφαλισμένη.

Ἡ στέγη τῆς στοᾶς ἦτο μονόρρικτος καὶ ξυλίνη, καλυπτομένη διὰ κεράμων. Τμήματα τῆς στέγης ταύτης μετὰ κεράμων στρωτῆρων καὶ καλυπτῆρων καθὼς καὶ ἀπηνθρακωμένων ξύλων εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς νοτίας στοᾶς.

Τὸ ὑπαιθρον τμήμα τοῦ αἰθρίου, εἰς σχῆμα τετραγώνου παραλληλογράμμου ἐλαφρῶς ἀκανονίστου (12.60 x 11.90 μ.) καὶ με ΒΔ. κατεύθυνσιν, εἶχεν ἄλλοτε τὸ δάπεδον αὐτοῦ ἐστρωμένον διὰ πλακοστρώσεως, τῆς ὁποίας μόνον τὸ ἐν διαλύσει ὑπόστρωμα, συνιστάμενον ἐξ ἀσβέστου καὶ ἄμμου, διατηρεῖται εἰς τινὰ σημεῖα.

Ἡ κρήνη τοῦ αἰθρίου

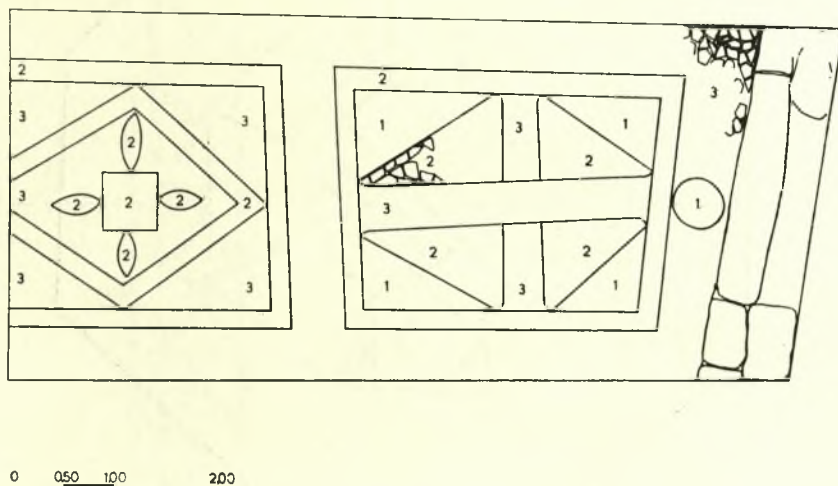
Κατὰ τὸ κέντρον καὶ πρὸς τὸ βόρειον σκέλος τῆς τριπλευροῦ στοᾶς, ἀπεκαλύφθη ἀπέχουσα ἐξ αὐτοῦ 4.50 μ., ἐνῶ ἐκ τοῦ νοτίου 6.50 μ., τετρά-

γανος ἐν κατόψει φιάλη, διαστάσεων 2x2 μ. (Σχέδ. 1· Πί ν. 396 γ). Εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς ὑπάρχουν κατασκευαὶ ἐξυπηρετοῦσαι τὴν παροχὴν καὶ τὴν ἀποχέτευσιν τοῦ ὕδατος. Οὕτω κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἀνεφάνη στενὴ ἀβλαξ ἡμικυλινδρικής τομῆς προεκτεινομένη ὑπὸ τὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον τῆς πλευρᾶς αὐτῆς. Πρὸς τὴν

ὑψοῦτο ἐπὶ μαρμαρίνου ποδὸς λεκάνη μετὰ ἢ ἄνευ στροβίλου.

Τὸ βαπτιστήριον

Ἐκ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ τριστώφου τοῦ αἰθρίου (Πί ν. 395 α· Σχέδ. 1) δύο εἰσοδοί, ἀνοιγόμεναι εἰς τὸ βόρειον καὶ νότιον τμήμα τοῦ

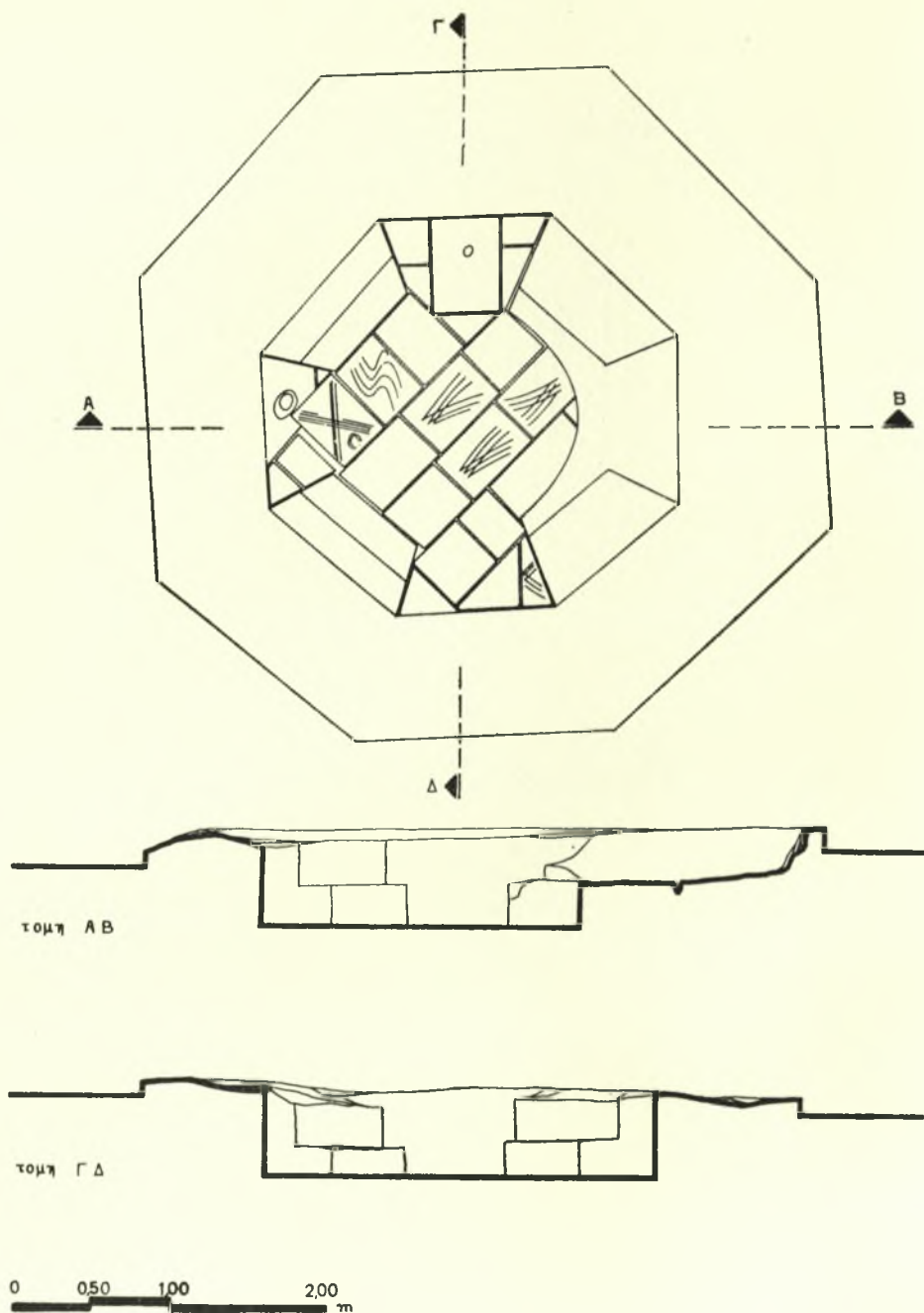
Σχέδ. 2. Σχέδιον ψηφιδωτῆς διακοσμήσεως τοῦ νοτίου σκέλους τῆς στοᾶς τοῦ αἰθρίου τῆς βασιλικῆς Β τοῦ Δίου

παροχὴν ὕδατος σχετίζεται καὶ τὸ ἀναφανὲν κατὰ χώραν εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ αἰθρίου τμήμα μολυβδίνου σωλήνος, κυκλικῆς τομῆς, ὃ ὁποῖος διαπερᾷ τὴν βάσιν τοῦ τοίχου καὶ ἔχει κατεῦθυσιν πρὸς τὴν κρήνην (Σχέδ. 1· Πί ν. 397 α). Ἐκ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἐξέρχεται ὑπογείως ἀποχετευτικὸς κτιστὸς ἀγωγός, τομῆς τετραγώνου καὶ διαστάσεων 0,50 x 0,50 μ. περίπου, κεκαλυμμένος διὰ μεγάλων πλίνθων, ἀπολήγων εἰς τὴν ΒΑ. γωνίαν τοῦ αἰθρίου (Πί ν. 395 α). Ἐνταῦθα ἐκβάλλει εἰς τετράγωνον φρεάτιον, διαστάσεων 0,46 x 0,50 μ. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθῃ ἀποκεκρομένη κατὰ τὰς τρεῖς πλευρᾶς μαρμαρίνη ἐσχάρα ἔχουσα εἰς τὸ κέντρον ἐλαφρὰν ἐκβάθυσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνοίγονται ἐν σχήματι ρόδακος ἑπτὰ ὀπαί (Σχέδ. 1· Πί ν. 397 β).

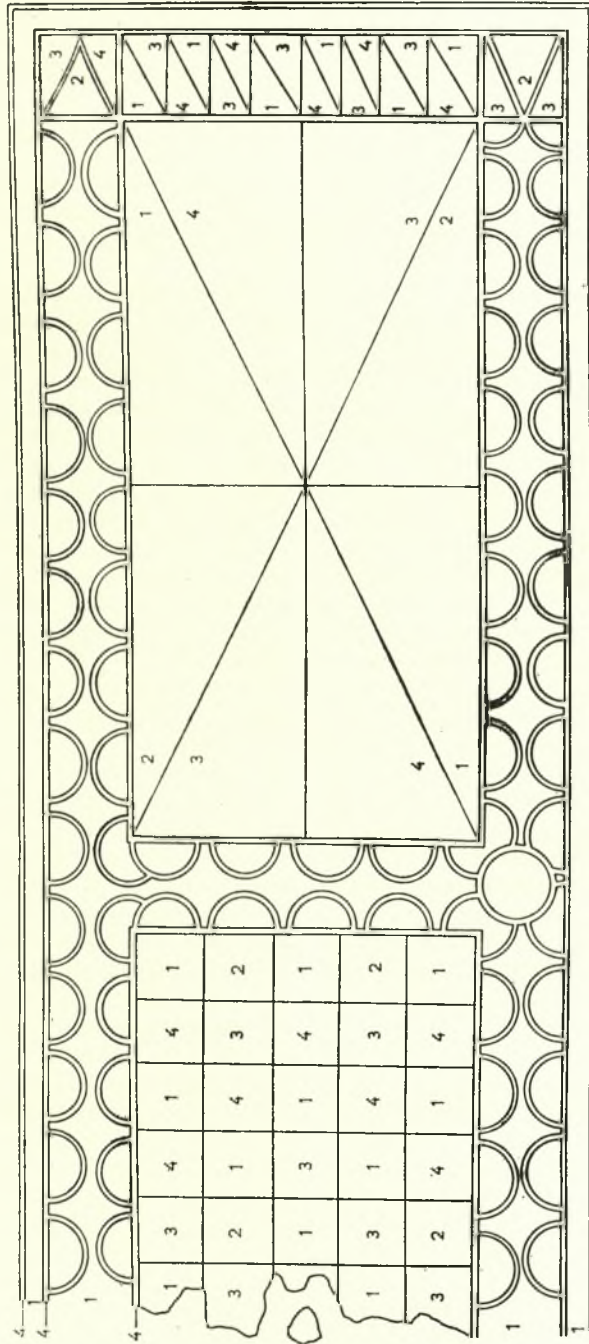
Ποίαν μορφήν εἶχεν ἡ φιάλη εἶναι δύσκολον νὰ λεχθῆ μετ' ἀσφαλείας, ἔνεκα τῆς μεγάλης καταστροφῆς τῆς ἀνωδομῆς αὐτῆς. Ἐν τούτοις τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα διετηρήθησαν, ἐπιτρέπουν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αὕτη συνίστατο ἐκ κτιστῆς τετραγώνου δεξαμενῆς, ἀπὸ τοῦ κέντρον τῆς ὁποίας

ἐσωτερικοῦ τοίχου αὐτῆς, ὀδηγοῦν εἰς ἀνεξάρτητον ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἰσοπλατῆς σχεδὸν πρὸς τὸ αἶθριον καὶ τὴν βασιλικὴν κτίσμα, ἔχον τοὺς αὐτοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους καὶ ἀποτελοῦν ὀργανικῶς ἐν σύνολον μετ' αὐτῶν. Ἐσωτερικῶς διὰ δύο ἐγκαρσίων τοίχων διαιρεῖται εἰς τρία διαμερίσματα, διαστάσεων τοῦ μέσου 11,20 x 7,90 μ., τοῦ βορείου 11 x 6,50 μ. καὶ τοῦ νοτίου 11,30 x 6,40 μ., ἅτινα ἐπικοινωνοῦν μετὰ τοῦ κεντρικοῦ, βορείως μὲν διὰ μιᾶς, νοτίως δὲ διὰ δύο εἰσόδων. Ἡ μέχρι τῶν θεμελίων καταστροφή τοῦ κτίσματος ἐξηφάνισεν ὅλην σχεδὸν τὴν πλακόστρωσιν τῶν διαπέδων. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων ὑπολειμμάτων διαπιστοῦται ὅτι αὕτη συνίστατο ἐκ μαρμαρίνων λευκῶν καὶ βαθυχρῶμων σχιστολιθικῶν τετραγῶνων πλακῶν, τοποθετημένων ἐναλλάξ.

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ μέσου διαμερίσματος, τὸ ὁποῖον ὡς ἐδηλώθη εἶναι καὶ εὐρύτερον τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ, ἀπεκαλύφθη κτιστὴ ὀκταγωνικὴ κολυμβήθρα. Αἱ πλευραὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀκταγώνου εἶναι ἄνισοι μετὰξὺ των, μὲ διαφορὰν 1 μ. περίπου εἰς τὰς ἐξωτερικὰς καὶ 0,25-0,80 μ. εἰς τὰς ἐσωτερικὰς (Πί ν. 397 γ·

Σχέδ. 3. Κάτωψις και τομῆι τῆς ὀκταγωνικῆς φιάλης τοῦ βαπτιστηρίου τῆς βασιλικῆς Β τοῦ Δίου

Σχέδ. 4. Σχέδιον ψηφιδωτοῦ τοῦ βορείου κλιτύου τῆς βασιλικῆς Β τοῦ Δίου

Σ χ έ δ. 3). Ἡ κάθοδος εἰς τὴν κολυμβήθραν, τῆς ὁποίας ὁ πυθμὴν εἶναι ἐστρωμένος διὰ λευκῶν πλακῶν, ἐγένετο διὰ τεσσάρων κλιμάκων, ἐκάστης ἐχούσης δύο βαθμίδας. Κατὰ μεταγενεστέραν μετασκευὴν ἢ ἀρχαία μορφή τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς κολυμβήθρας μετεβλήθη, ἐπικαλυφθεισῶν διὰ κτιστοῦ ἡμικυκλίου τῶν δύο ἀνατολικῶν κλιμάκων. Ἄγωγος παροχῆς ὕδατος δὲν εὑρέθη. Διεπιστώθη μόνον ἀποχευετική ὀπή κατὰ τὴν βορείαν πλευράν.

Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς κατόψεως (Σ χ έ δ. 1) τὸ τριμερές βαπτιστήριον, καταλαμβάνον κατὰ πλάτος ὄλον τὸ πρὸ τῆς βασιλικῆς καὶ τοῦ αἰθρίου τμήμα, παρὰ τὴν ΝΔ. κατεύθυνσιν, ἢ ὁποία σημειοῦται καὶ εἰς τὸ αἶθριον καὶ εἰς τὸ βαπτιστήριον, εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ κατὰ μῆκος ἄξονος αὐτῶν.

Ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ βαπτιστηρίου ἐν σχέσει πρὸς τὸν ναὸν καὶ τὸ αἶθριον εἶναι σπανία, ἀλλ' ὄχι καὶ μοναδική, ὅπως μαρτυροῦν τὰ βαπτιστήρια τῶν βασιλικῶν τῆς Skhira (Τυνησία), τῆς Ἀκυληίας, τοῦ Παρέντζο κ. ἄ. (βλ. Α. Khatchatrian, *Les baptistères paléochrétiens*, Paris 1962, 142, εἰκ. 35 - 57, εἰκ. 369 α - 370, ὅπου καὶ ὅλη ἢ σχετικὴ βιβλιογραφία). Μοναδικὴ εἶναι, νομίζω — ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἔχω ὑπ' ὄψιν ἄλλα ὅμοια παραδείγματα —, ἀφ' ἑνὸς ἢ σχέσις τοῦ τριμεροῦς καὶ αὐτονόμου βαπτιστηρίου τοῦ Δίου πρὸς τὸ ἐπίσης αὐτόνομον αἶθριον, ἀφ' ἑτέρου ἢ ὀργανικὴ θέσις αὐτοῦ καθ' ὄλον τὸ πλάτος τοῦ δυτικοῦ τμήματος τοῦ συγκροτήματος τῆς βασιλικῆς, ὅπου ὑψοῦται ὡς αὐτοτελὲς κτήριο με τυφλοὺς ἢ διατρήτους διὰ παραθύρων τοὺς ὄψηλους δυτικούς τοίχους. Κατ' ἀκολουθίαν, οὔτε πρόσοψις τοῦ αἰθρίου ὑπῆρχεν οὔτε πρόπυλον, ὡς εἴθισται, ἢ δὲ προσπέλασις πρὸς αὐτὸ ἐπετυγχάνετο εἴτε διὰ τοῦ νάρθηκος τῆς βασιλικῆς εἴτε διὰ τῆς μοναδικῆς εἰς αὐτὸ εἰσόδου κατὰ τὸ μέσον τοῦ βορείου τοίχου. Ἐάν καὶ τὸ βαπτιστήριον εἶχε τὰς αὐτὰς δυνατότητας προσπελάσεως, μό-

νον δηλαδὴ διὰ τοῦ νάρθηκος καὶ τῆς εἰσόδου τοῦ αἰθρίου, δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν. Ἴσως ἢ μέλλουσα σκαφικὴ ἔρευνα διαφωτίσῃ τὸ σημεῖον αὐτό.

Ἐρευναι εἰς τὰς βασιλικὰς

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας, συνεχίσθη ἡ ἔρευνα καὶ εἰς τὸ νότιον κλίτος τῆς ἀρχαιοτέρας βασιλικῆς (Α) καὶ τῆς νεωτέρας (Β).

Εἰς τὴν βασιλικὴν Α διεπιστώθη ὅτι ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποκαλυφθεῖσα τοιχογραφία εἰς τὴν ΝΔ. γωνίαν τοῦ νοτίου κλίτους (ΑΔ 20 (1965): Χρονικά, σ. 477, Πίν. 596 β) συνεχίζεται καθ' ὄλον τὸ μῆκος καὶ τὸ διατηρούμενον ὕψος τοῦ ἐξωτερικοῦ νοτίου τοίχου. Δὲν ἐπεχείρησα τὴν ἀποκάλυψιν τῶν τοιχογραφιῶν ἐκ τοῦ φόβου, μήπως παραμένουσαι ἀπροστάτετοι καταστραφῶσι. Κατὰ τὴν στρωματογραφικὴν ἐκσκαφὴν τοῦ τμήματος τούτου εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν κρημνισμάτων καὶ εἰς διάφορα ὕψη πολλὰ θραύσματα μαρμαρίνων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, σιδηροὶ ἥλοι καὶ πέντε χαλκᾶ νομίσματα τοῦ 5ου αἰῶνος.

Εἰς τὸ νότιον κλίτος τῆς βασιλικῆς Β ἀπευπώθη σχηματικῶς τὸ εἰς ὄχι καλὴν κατάστασιν ἀποκαλυφθὲν ἐν μέρει πέρυσσι ψηφιδωτὸν δάπεδον. Συνίσταται τοῦτο ἐκ πλειόνων διαχώρων (σφύζονται μόνον δύο) περιβαλλομένων καὶ διαχωριζομένων ὑπὸ πλατείας ταινίας ἐξ ἀντιπῶτων ἡμικυκλίων καὶ ταινίας zig-zag με προοπτικὴν ἀπόδοσιν (Σ χ έ δ. 4).

Τὸ ἐν ἐκ τῶν διατηρουμένων διαχώρων ποικίλλεται διὰ τετραγῶνων ἀβακιδίων πολυχρῶμων (ἐρυθρῶν, βαθέως κυανῶν, κιτρίνων, ροδίων) τὸ δὲ ἕτερον διαιρεῖται διὰ καθέτων, ὀριζοντίων καὶ διαγωνίων γραμμῶν εἰς ὀρθογώνια ποικίλων χρωματισμῶν τρίγωνα ἐναλλάξ καὶ ἀντιστρόφως τοποθετημένα (Σ χ έ δ. 4).

ΣΤ. ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΗΣ

*

Δῖον. Ἀνασκαφή βασιλικῆς: α. Γενικὴ ἄποψις τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου μετὰ τοῦ αἵθριου, τῆς φιάλης καὶ τοῦ βαπτιστηρίου. Δεξιὰ διακρίνεται τὸ ἀρχαιότερον δάπεδον, β. Τμῆμα τοῦ αἵθριου μετὰ τῆς νοτίου στοᾶς τῆς βασιλικῆς Β, γ. Τὸ ψηφιδωτὸν δάπεδον τῆς νοτίας στοᾶς τοῦ αἵθριου τῆς βασιλικῆς Β

ΣΤ. ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΗΣ

Δίον: α. Ἄλυσις εἰς ἐνεπίγραφον ἔλασμα ἐκ χριστιανικῆς λυχνίας, β. Ἴωνικόν κιονόκρανον ἐκ τῆς νοτίου στοᾶς τῆς βασιλικῆς Β, γ. Τμήμα τοῦ αἰθρίου τῆς βασιλικῆς Β μετὰ τῆς φιάλης

ΣΤ. ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΗΣ

Δίον: α. Μολύβδινος άγωγός ύδατος τής φιάλης. β. Άποχευτευτικός άγωγός τής φιάλης μετά του φρεατίου και τής μαρμαρίνης έσχάρας. γ. Ή όκταγωνική κολυμβήθρα του βαπτιστηρίου τής βασιλικής Β

ΣΤ. ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΗΣ